

Panorama

Isláme, stát!

Co přijde po islamistech okupujících území Iráku a Sýrie? Budoucnost ve dvou scénářích možného vývoje

Bojovníci samozvaného Islámského státu (IS) v posledních měsících čím dál více vyklízejí své pozice v Iráku a Sýrii. Ustupují ze strategicky důležitých měst, zejména iráckého Mosulu a syrské Rakky, jejichž dobytí je považováno za klíč k zásadnímu oslabení, či dokonce porážce IS. S tím vším se začíná stále hlasitěji mluvit o tom, jaký bude jeho další vývoj.

Na tuto otázku nelze logicky najít jednoznačnou odpověď. Je ale možné predikovat dva rozdílné scénáře budoucnosti.

Zabít vůdce

Podle prvního, pro IS nepříznivého scénáře přijde po ztrátě Mosulu a Rakky postupně také o zbytek držitého teritoria Sýrie a Iráku, přičemž část území se dostane pod kontrolu syrských a iráckých Kurdů. Současně s tím utrží další ránu v podobě zabití vůdce IS.

Nicméně v první fázi se islamistům podaří nahradit ztrátu al-Bagdádího novým vůdcem, asi Turki al-Binalim, „ohnivým“ knězem z Bahrajnu, být stejně jako v případě al-Káidy po smrti Usáma bin Ládina půjde o výrazné oslabení IS.

Zároveň se část radikálů přesune do ideologicky spřízněných a napojených provincií, zejména na Sinaj, do Libye a Západní Afriky. Někteří zahraniční bojovníci se budou snažit vrátit do zemí svého původu v Evropě, včetně Ruska, a v Severní Americe, což s sebou přinese zvýšení bezpečnostní hrozby v podobě nárůstu spáchaných teroristických útoků.

Jádro džihádistů IS společně s novým vůdcem pravděpodobně odejde do provincie Jemen zasazené občanskou válkou. To IS umožní buď ve spolupráci s al-Káidou, či spíše na její úkor na Arabském poloostrově snáze ovládnout

část jemenského území a zapustit zde kořeny.

V Jemenu bude IS usilovat o konsolidaci moci a současně s tím bude provádět teroristické útoky s cílem tuto zemi dále destabilizovat a následně z větší části ovládnout. Nicméně islamisté ztratí některé finanční zdroje příjmů pocházející zejména z nelegálního prodeje ropy. Jemen totiž v porovnání s Irákem má jen minimální zásoby, kolem tří miliard barelů, a její pašování by vzhledem k orientaci jemenského ropného průmyslu na export pomocí tankerů bylo daleko komplikovanější.

Takzvaný Islámský stát tak přestane být ekonomicky nezávislou teroristickou a militantní organizací, naopak bude odkázán na finanční pomoc svých podporovatelů, především ze zemí Perského zálivu. V neposlední řadě se IS pomocí svých odnoží v provinciích a ideologických spojenců zaměří na teroristické útoky jednak v zemích Blízkého východu a severní Afriky, ale daleko více v Evropě, Rusku a USA ve snaze zastrašit své nepřátele.

Proto ve druhé fázi, s cílem zabránit teroristickým útokům páchaným zbytkem bojovníků a podporovatelů IS a zároveň stabilizovat situaci v Jemenu, dojde k mezinárodní vojenské intervenci, jež v konečném důsledku povede k definitivní porážce tzv. Islámského státu a zbytku jeho bojovníků.

Islamista optimista

Naopak podle druhého, pro IS příznivého scénáře se i přes ztrátu Mosulu a Rakky podaří za podpory stávajících bojovníků a ze všech provincií povolaných radikálních džihádistů udržet část teritoria Iráku a Sýrie.

Pod vedením vůdce al-Bagdádího bude IS dále vládnout na tomto území a plnit některé funkce státu. Současně s tím se mu podaří udržet některé zdroje příjmu rozpočtu včetně výběru daní a nelegálního prodeje ropy a tím zůstane zachována jeho ekonomická nezávislost. V neposlední řadě v důsledku přetrvávající občanské války v Sýrii bude IS v této zemi moci plnit roli nástroje pro zahraniční vliv některých zemí a bohatých donorů (zejména Turků a bohatých rodin z ropných monarchií Perského zálivu).

Následně se v první fázi pokusí islamisté získat zpět některá ztracená území v Iráku a Sýrii a budou se na nich snažit konsolidovat svoji moc. Zároveň pomocí svých odnoží a ideologicky napojených skupin bude IS usilovat o rozšíření území ve svých provinciích, zejména v Libyi, na Sinaji, v Jemenu a Chorásánu, kde bude docházet jednak k častým teroristickým útokům, s cílem destabilizovat tyto země a ovládnout zde co největší část teritoria, a zároveň k vojenským výpadům z těchto provincií do okolních zemí.

Současně s tím budou pokračovat teroristické útoky na území západních států, ale jejich intenzita bude menší s tím, jak se IS zaměří spíše na konsolidaci chálífátu než ideologické zastrašování Evropy, Ruska a USA.

Ve druhé fázi se pak nepodaří sestavit širokou koalici států, která by uskutečnila vojenskou intervenci k porážce bojovníků IS. Důvodem neúspěchu by mohla být jednak neochota západních států poskytnout své vojáky do pozemní operace, rozpory mezi iráckou a syrskou armádou a jejich spojení, angažovanost a územní zájmy Turecka v Sýrii a boj proti kurdským milicím YPG.

Stejně tak by postup proti IS mohly zhatit i rozdílné snahy stran bojujících proti této organizaci. Například konflikt mezi iráckými jezidy ze Sindžáru a syrskými Kurdy, kteří si říkají pešmergové z Rojavy, o vliv a moc v regionu, ale zejména obava, že IS zatlačený do kouta by mohl ve větší míře nasadit chemické zbraně či použít takzvané špinavé bomby.

Divoká karta

Hrozba užití většího množství chemických zbraní a špinavé bomby, či dokonce možnost získání jaderné bomby ze strany

bezpečnostní opatření proti možné krádeži či nákupu. Pokud jde o hypotetickou možnost výroby vlastní jaderné zbraně – improvizovaného jaderného zařízení – ze strany IS, hlavní zábranou je nedostatek technicky vzdělaného personálu a technologického zázemí. Problémem je také získání vysoce obohaceného uranu a plutonia, sestavení roznětky, provedení zkušebního výbuchu, a to nehlédě na další podstatné překážky. Informace o zájmu islamistů obstarat si jaderné zbraně jsou tak v současné době především hlavním propagandistickým nástrojem k získání nových členů a bojovníků.

Už samotná hrozba držení jaderné bomby či zbraní by oddálila porážku takzvaného Islámského státu a naopak posílila jeho pozici.

IS představují důležitý faktor, který bude rozhodovat o jeho další existenci či porážce, a divokou kartu možného scénáře dalšího vývoje. Podle Belferova centra pro vědu a mezinárodní záležitosti na Harvard Kennedy School existují v tomto ohledu tři potenciální druhy jaderného nebo radiologického terorismu, z nichž následující dvě hrozby mají bezprostřední vliv na budoucí vývoj IS v Sýrii a Iráku.

První typ hrozby předpokládá, že by se islamisté mohli pokusit získat jadernou bombu buď z vojenského arzenálu nějaké země, například Pákistánu, nebo se zmocnit technického know-how k sestavení bomby či získat přístup k značnému množství vysoce obohaceného uranu nebo plutonia.

Záměr IS získat jaderné zařízení nebo technologie a materiál k výrobě jaderné bomby byl uveřejněn v anglicky psaném propagandistickém časopise Dabiq, kde John Cantlie ve svém článku zvažoval možnosti nakupování jaderných zbraní od zkorumpovaných úředníků v Pákistánu. Netřeba dodávat, že pokud by byl IS schopen získat a následně odpálit jadernou bombu v nějakém velkém městě, způsobil by takový jaderný výbuch vážné ztráty na lidských životech a materiální škody.

Zároveň by užití jaderné zbraně ze strany IS mělo obrovský psychologický dopad na mezinárodní společenství. Už samotná hrozba držení jaderné bomby či zbraní by oddálila porážku takzvaného Islámského státu a posílila jeho pozici.

Nicméně v současné době neexistují žádné jasné indikátory, podle kterých by IS vyvíjel úsilí k výrobě jaderné bomby. Navíc ve většině zemí, jež vlastní jaderné zbraně, uplatňují důkladná vnitřní a vnější

Naproti tomu druhý typ hrozby, podle kterého IS sestrojí a odpálí špinavou bombu, se zakládá na reálnějších zdrojích a je podpořen skutečností, že se IS podařilo v roce 2014 získat přístup k přibližně 40 kilogramům nízko obohaceného uranu z Mosulské univerzity v Iráku. Co je to vlastně špinavá bomba? Její ničivý účinek sestává jednak z destruktivního efektu způsobeného klasickou trhavinou a jednak z účinku aktivity uvolněných radioaktivních látek. Při výbuchu špinavé bomby se rozmetané radioaktivní látky dostanou pouze do bezprostředního okolí exploze. To znamená, že tato bomba ve srovnání s chemickými, biologickými a jadernými zbraněmi nezpůsobuje velké ztráty na životech a nemá za následek hromadné ničení a smrt v blízké budoucnosti.

Nejsilnějším účinkem špinavé bomby je tak panika způsobená použitím radioaktivního materiálu nebo strach, který vyvolává hrozba takového útoku. Kromě toho by dále mohla přinést ekonomické ztráty, finanční náklady spojené s evakuací osob a dekontaminací vzniklých škod z radioaktivního záření. Ale především by způsobila psychologický následek v podobě hrozby, že pokud je IS schopen vyrobit a použít špinavou bombu, může příště získat či vyrobit a použít jadernou bombu.

Jinak řečeno, v porovnání s jadernou bombou by špinavá bomba nedokázala zastavit postup irácké a syrské armády a jejich spojenců proti této teroristické a militantní organizaci, ale mohla by vojenskou ofenzivu zbrzdít a tím oddálit porážku a pád takzvaného Islámského státu.

IS poražen, teror pokračuje

Nicméně jak to v podobných případech u možných scénářů bývá, reálný vývoj se většinou bude nacházet někde mezi popsávanými předpověďmi.

To znamená, že budoucnost IS může být kombinací obou scénářů, kdy islamisté sice budou poraženi, ale bojovníci IS budou nadále pod jiným názvem páchat teroristické útoky jak v zemích Blízkého východu a severní Afriky, tak v západním světě.

To, že by měl IS v rukou jadernou zbraň, není pravděpodobné a jeho pádu nezabrání ani případné užití takzvané špinavé bomby. Válkou zdecimované oblasti Levanty ovládané IS pak může mocensky a teritoriálně nahradit nová aliance povstaleckých skupin nazvaná Haját Tahrír aš-Šám (Výbor pro osvobození Levanty), v jejímž čele stojí Fronta dobytí Sýrie (bývalá fronta an-Nusra napojená na al-Káidu). ●

